

Trends in teenage delivery and abortion rates in Estonia over more than two decades: a nationwide register-based study

Kai Haldre^{1,2}, Mati Rahu³, Kärt Allvee⁴, Kaja Rahu⁴

Teismeliste sünnitus- ja abortiivsuskordajate suundumused Eestis enam kui kahe kümnendi jooksul: üleriigiline registripõhine uuring

Teismeliste raseduste üleilmseid trende aastatel 1990–2011 käsitletud ülevaateartiklis märgiti, et raseduskordajate kiireim vähenemine (4% aastas) leidis aset Eestis. Võrdlev analüüs riigiti aitab mõista tegureid, millega on plaanimata rasedused noores eas seotud, ja neist lähtudes kujundada riigi tervishoiupoliitikat.

Esmassünnitaja keskmine vanus Eestis oli 1992. aastal 22,7 ja 2019. aastal 28,2 aastat, alla 20aastased sünnitajad moodustasid vastavalt 17,7% ja 1,9%. Indutseeritud abortide arv 1000 naise kohta vanuses 15–49 aastat vähenes enam kui viis korda: 1992. aastal oli see 69,6 ja 2019. aastal 13,2. Teismeliste osakaal kõigist abortidest oli vastavalt 11,4% ja 7,0%. Rasedused noores eas on seotud sotsiaalkultuuriliste, lähisuhetest tulenevate ja individuaalsete teguritega.

Uuringu eesmärk oli analüüsida Eestis sünnituste ja indutseeritud abortide sageduse trende alla 20aastastel ajavahemikul 1992–2019 (sünnitused) ja 1996–2019 (abordid) ning käsitleda raseduse trende nooremate ja vanemate teismeliste, eestlaste ja mitte-eestlaste seas ning kordusraseduste esinemist.

Meetodid

Andmed teismeliste raseduste kohta pärinevad Eesti raseduse infosüs-

* Tegu on pilditõmmisega artikli päisest.

¹ Ida-Tallinna Keskhaigla naistekliinik,

² Eesti Seksuaaltervise Liidu seksuaaltervise kliinik,

³ Tervise Arengu Instituudi epidemioloogia ja biostatistika osakond,

⁴ Tervise Arengu Instituudi registrite osakond

teemist. Iga-aastased sünnitus- ja abortiivsuskordajad (*delivery and abortion rates*) 1000 tütarlapse kohta arvutati vanuse 15–17 ja 18–19 aastat, rahvuse (eestlased ja mitte-eestlased) ja reproduktiivkäitumise (eelnev rasedus, sünnitus või abort) kohta. Aastakeskmist muutust (AKM, %) hinnati Poissoni mudelitega kogu uuringuperioodi vältel ja eraldi kahel perioodil (1992/1996–2007 ja 2007–2019). Hinnati sünnitus- ja abortiivsuskordajaid ja nende suhteid vanuse ja reproduktiivkäitumise järgi ning kahes rahvastikurühmas.

Tulemused

Uuringuperioodil esines 15–19aastaste tütarlaste (Eesti residendid) seas 28 818 sünnitust ja 25 865 indutseeritud aborti. Sünnituskordaja vähenes 49,9-lt 1992. aastal 8,4-ni 2019. aastal, AKM oli –5,3%. Vähenemistrend kiirenes alates 2007. aastast (AKM –8,9%), seda eriti nooremas vanuserühmas (AKM –10,5%). Eestlaste sünnituskordaja vähenes kiiremini kui mitte-eestlastel. Sünnituskordajate kiire languse taustal jäi esmas- ja kordusraseduse sünnituskordajate suhe stabiilseks.

Abortiivsuskordaja vähenes 42,4-lt 1996. aastal 8,6-ni 2019. aastal, AKM oli –6,0%. Langustrend muutus samuti kiiremaks alates 2007. aastast (AKM –8,8%), nooremas vanuserühmas oli AKM –9,1%. Abortiivsuskordaja langustrend oli kiirem mitte-eestlastel. Abortiivsuskordaja vähenes korduva raseduse puhul kiiremini kui esmasraseduse puhul.

Arutelu

Eesti raseduse infosüsteemi andmekogu kvaliteeti võib pidada usaldusväärseks, seda on kasutatud teadustöodes ka varem.

Eesti 2019. aasta abortiivsuskordaja – 8,4 indutseeritud aborti 1000 tütarlapse kohta – on samal tasemel Põhjamaade keskmisega (10,3 ja 8,9 vastavalt 2016. ja 2017. aastal). Teismeliste sünnituskordaja vähenes Eestis paralleelselt ühiskonna jõukuse kasvuga.

Käesolev analüüs võib erineda varasematest, sest vanuse arvutamise meetodika sai ühtlustatud, andmed sihtrühma suuruse kohta on korrigeeritud rahvaloenduste tulemuste alusel, raseduse infosüsteemis ekslikult klassifitseeritud kirjed said parandatud.

Eesti enam kui kahe kümnendi kogemus näitab, et teismeliste rasedusi esineb vähe, kui tõhusad rases-tumisvastased vahendid on kättesaadavad, koolis antakse seksuaalharidust, ligipääs seksuaaltervise teenustele on hea ning soovimatu raseduse katkestamist reguleerib liberaalne õigustik. Kui planeerimata ja soovimata rasedusi esineb ühiskonnas palju, siis on määravaimaks sotsiaalsed, majanduslikud ja ideoloogilised tegurid. Nii Soome uurijate kui ka meie enda varasem analüüs viitavad, et kui raseduskordaja on madal, siis on teismeliste soovimatute raseduste põhjustena juhtival kohal pigem individuaalsed tegurid (psühhiaatrilised probleemid, mittefunktsioneeriv perekond, alkoholi kasutamine ja vägivald perekonnas, kooliprobleemid jm).